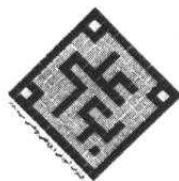

مدیریت بحران کاربردی

تألیف: مهندس محمود جنامی

انتشارات آموزشی و پژوهشی بوعلی

آدرس: تهران، میدان ولیعصر، نرسیده به خیابان زرتشت، کوچه ناصر،
پلاک ۳۲ واحد ۳ تلفن: ۰۲۱-۸۶۰۳۷۴۲۸ bualipub@gmail.com

سرشناسه	جنای، محمود-۱۳۶۳
عنوان	مدیریت بحران کاربردی
مشخصات نشر	تهران، انتشارات آموزشی و پژوهشی بوعلی ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهر	۱۸۷ صفحه
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۶۲۳۹-۴۳-۱
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	فارسی
موضوع	مدیریت بحران
رده کنگره	HD۴۹
رده بندی دیی	۶۵۸/۴۰۵۶
کتابشناس ملی	۶۰۴۰۴۲۳
ناشر	انتشارات آموزشی و پژوهشی بوعلی
مدیر مسئول	سیده نیلوفر شامزادی
مدیر اجرایی	محمد هادی احمدی
صفحه آرای و طراحی بلد	انتشارات آموزشی و پژوهشی بوعلی
تیراژ	۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ	اول- ۱۳۹۸
چاپ و صحافی	چاپ نص
قیمت	۴۵۰۰۰

مدیریت بحران کاربردی

مؤلف: محمود جنای

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۳۹-۴۳-۱

ناشر: انتشارات آموزشی و پژوهشی بوعلی

چاپ اول: ۱۳۹۸

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

حق چاپ محفوظ است

کلیه حقوق و حق چاپ متن و عنوان کتاب که به ثبت رسیده است: مطابق با قانون حقوق مؤلفان و مصنفان و
مصوب ۱۳۴۸ محفوظ و متعلق به مؤلف می باشد. هرگونه برداشت، تکثیر، کپی برداری به هر شکل (چاپ،
فتوکپی، انتشار الکترونیکی) بدون اجازه کتبی از مؤلف ممنوع بوده و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار خواهند
گرفت.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	مقدمه
۱۳	فصل اول - خطرشناسی و بحران‌شناسی
۱۳	خطر و احتمال خطر
۱۶	خطرات محیطی
۱۹	گونه‌شناسی خطر و بلا
۲۱	آیا خطرات طبیعی در حال افزایش می‌باشند؟
۲۱	خطرات و بهرانها یکسان نیستند!
۲۲	افزایش تعداد همزینها در بحران
۲۲	جوامع تابا یا انعطافپذیر
۲۳	زیانهای ناشی از حادثه
۲۵	آسیب‌پذیری انسان در برابر خطر
۲۶	محاسبه بلا
۲۸	همزینهای اقدامات پیشگیرانه
۳۱	فصل دوم - تعاریف و سطح‌بندی بحران‌ها و حوادث
۳۱	مفهوم بحران
۳۲	ماهیت بحران
۳۴	تغییرات حاصل از بحران
۳۵	درجه‌بندی بحران
۳۷	انواع بحران
۳۷	دسته‌بندی بحران
۴۲	انسانها کمتر قابل پیشبینی هستند!
۴۶	شاخصهای قابل سنجش و نشانههای قطعی بروز بحران در جامعه
۴۷	دو دیدگاه کلی در رابطه با مدیریت بحران
۵۱	فصل سوم - اسکان پایدار و آسیب‌پذیری شهرها
۵۲	فقر: آسیب‌پذیری بیشتر
۵۲	تعیین سطح قابل پذیرش خطر
۵۲	آگاهی در مورد خطر
۵۳	مراحل و عملکرد بخشهای پیشگیری، آمادگی و پاسخ در شرایط بحران

۵۳	شهرهای مخاطره‌آمیز چه شهرهایی هستند؟
۵۵	دلایل آسیب‌پذیری جوامع در حوادث
۵۷	فصل چهارم - چرخه و کارکردهای مدیریت بحران
۵۷	چرخه و اصول استاندارد مدیریت بحران
۵۷	پیشگیری
۵۸	آمادگی
۵۸	اجزای آمادگی
۵۹	پاسخ
۶۰	بازیابی
۶۱	تفاوت آمادگی و پیشگیری
۶۱	آمادگی و پاسخ
۶۲	نقش فرهنگ پیشگیری در جلوگیری از بحران‌ها
۶۲	وظایف عملیاتی گذشته بحران در شرایط اضطرار
۶۳	شاخه مدیریتی و اجرایی کمیته بحران
۶۴	ساختار استاندارد ICS
۶۵	اقدامات پیشگیرانه در جلوگیری از بحران
۶۶	نقش فناوری در مدیریت بحران
۶۶	دیدگاه نگارنده در باره راهبرد مدیریت بحران در کشور
۷۳	فصل پنجم - عملیات تیم‌های واکنش و پاسخ
۷۳	واکنش یا مقابله با بحران
۷۵	مسئولان کمیته بحران شهری چه کسانی می‌باشند؟
۷۶	تهیه فهرست سرمایه‌ها برای خطرات انسان‌ساخت
۷۶	وسایل و ابزار واکنش
۷۷	تجهیزات و اقلام مورد نیاز در زمان بحران
۷۹	زمان واکنش بحران
۷۹	اهداف واکنش به بحران
۸۵	فصل ششم - جست‌وجو و نجات
۸۵	روشهای معمول برای جست‌وجو و نجات در زلزله
۸۶	مدیریت اطلاعات و ارتباطات
۸۶	مسئولان کمیته بحران شهری چه کسانی می‌باشند؟
۸۹	فصل هفتم - امنیت در بحران

۹۰	تروریسم
۹۱	انواع تروریسم
۹۱	روش‌ها و ابزارهای تروریسم
۹۳	اهم وظایف تیم تأمین امنیت در حادثه
۹۵	فصل هشتم- اقدامات و اطلاع‌رسانی در بحران
۹۵	اهم اقدامات کمیته‌های بحران و شرایط اضطرار در زمان بروز یک حادثه
۹۶	جمع‌آوری اطلاعات در بحران
۹۷	اطلاع‌رسانی عمومی
۹۸	مناسب‌ترین وسایل هشدار و اطلاع‌رسان جوامع در شرایط بحرانی
۹۸	اقدامات اضطراری در شرایط بحرانی
۹۹	در زمان بروز بحران در یک منطقه شهری چه اتفاقاتی ممکن است حادث گردد
۱۰۰	اجرای عملیات بحران
۱۰۳	فصل نهم- امداد بحران
۱۰۴	مراحل عملیات نجات در بحران شهری توسط تیمهای امدادی
۱۰۵	اسکان موقت
۱۰۶	تأمین آب
۱۰۶	اقدامات مربوط به بهداشت عمومی
۱۰۷	دوره ترمیم و بازگرداندن جریان عادی نسبه جامعه
۱۰۹	فصل دهم- پیشگیری از وقوع بحران
۱۱۶	تنظیم سناریو
۱۱۶	سناریوی بحران
۱۱۷	تمرین و مانور
۱۱۸	روش فن دلفی
۱۱۹	فصل یازدهم- مشارکت مردمی در مدیریت بحران
۱۱۹	نقش مشارکت مردمی
۱۳۱	عوامل مؤثر و ابعاد مشارکت مردمی
۱۳۳	مقوله مشارکت مردمی در بلایای طبیعی
۱۳۵	تشکل‌های غیردولتی؛ سازمانهای مردمنهاد(سمن)
۱۳۹	در چه صورت می‌توان اختیارات و نقش بیشتری به سازمان‌های غیردولتی واگذار نمود؟
۱۳۹	این سازمان‌ها چگونه بر برنامه‌ها و سیاست‌های دولت‌ها تأثیر می‌گذارند؟
۱۴۰	رابطه سازمانهای غیردولتی با بخش خصوصی چگونه است؟

- ۱۳۰ رابطه استقلال در سازمانهای غیردولتی با پویایی و سرزندگی آنها چیست؟
- ۱۳۰ چگونه نیاز اعضای سازمانهای غیردولتی در پیشبرد امور آنها اهمیت مییابد؟
- ۱۳۱ امکانات سازمانی چه نقشی در حرکت و فعالیت سمنها دارد؟
- ۱۳۲ مشکلات و موانع
- ۱۳۶ سیاستگذاری
- ۱۳۸ راهکارهای اجرایی
- ۱۴۱ جایگاه منابع غیردولتی در مدیریت بحران
- ۱۴۳ فصل دوازدهم - آموزش مدیریت بحران
- ۱۴۳ آموزش همگانی
- ۱۴۳ روشهای آموزش
- ۱۴۵ آموزش فردی سازماندهی نشده
- ۱۴۶ ابزارهای آموزش/انواع آموزش
- ۱۴۷ آموزش رسمی
- ۱۴۸ آموزش غیررسمی
- ۱۵۰ آموزش تصادفی
- ۱۵۵ آموزش رسمی از طریق آموزش و پرورش و وزارت علوم
- ۱۵۷ آموزش غیررسمی از طریق دورههای آموزش کوتاه مدت
- ۱۶۰ آموزش غیررسمی از طریق گروههای
- ۱۶۰ آموزش غیررسمی از طریق بازدید از مناطق زلزلهزده
- ۱۶۱ آموزش تصادفی
- ۱۶۱ آموزش تصادفی از طریق صدا و سیما
- ۱۶۳ آموزش تصادفی از طریق مرکز آموزش زلزله
- ۱۶۴ آموزش تصادفی از طریق نمادهای نوشتاری - تصویری
- ۱۶۶ آموزش تصادفی از طریق مسابقات فرهنگی - هنری
- ۱۶۷ آموزش تصادفی از طریق سخنرانیهای عمومی
- ۱۶۸ نکات کلی در مورد آموزش تصادفی
- ۱۶۸ یادگیری آموزشگیرندگان
- ۱۷۱ رؤوس مطالب آموزش همگانی زلزله
- ۱۷۳ گروهبندی مخاطبان آموزش آمادگی در برابر بلایای طبیعی
- ۱۷۶ آموزش تشکلهای مردمنهاد(سمن)
- ۱۷۹ فصل سیزدهم - تشخیص خطر

۱۷۹	طول زمان در حادثه
۱۸۰	قابلیت پیشبینی حوادث
۱۸۰	سیستمهای خودکار تشخیص خطر
۱۸۱	کاربرد سنجش از دور و سیستمهای اطلاعاتی در بحران
۱۸۳	فصل چهاردهم- شرایط فیزیکی و پدافندی مراکز مدیریت بحران
۱۸۳	ویژگیهای مراکز فرماندهی بحران
۱۸۶	پیوست: بعضی شواهد تاریخی بزرگترین بحرانهای طبیعی و انسانساخت در جهان

هنریک مدیر بحران، جلوگیری از وقوع حوادث بر پایه اصل پیشگیری است!

انسان پس از قرن‌ها تلاش و چالش، اینک موفق شده است تا طبیعت را مهار کند و بر آن تسلط یابد. اینک دیگر حوادث و سوانح طبیعی، دگرگونی‌ها و بغرنجی‌های طبیعت و رمز و راز پنهان اعماق زمین و آسمان برای بشر شناخته شده و دست‌یافتنی است، ولی زندان جامعه و خویشتن اسارت دیگری است که انسان مترقی در قرن بیست و یکم بدان دچار شده است. آینده‌نگری سازوکاری است که به ریاضی می‌رساند تا از این بندها رهایی یابد. انسان برای رهایی از غرق شدن در ورطه بغرنجی‌های اجتماع، دست به کار شده است تا تغییرات و تحولات آینده را به شکلی حساب شده و منطقی در پایش خود را وارد جهان می‌کوشد تا در آینده جامعه خود، با تسلط کامل و توانایی ذهنی و عملی کافی زندگی کند، نه اینکه مقهور دگرگونی‌ها باشد و تابع شعار «هرچه پیش آید، خوش آید».

کشور ما با توجه به قرار گرفتن در مسیر کمربند کوه‌زایی آلپ-هیمالیا و برخورداری از اقلیم متغیر و ناپایداریهای موقت و موسمی در طول تاریخ، بلایا به‌خصوص زلزله را در اغلب نقاط خود تجربه کرده است طوری که جزو ده کشور بلاخیز دنیا محسوب می‌گردد. اسرار ایران در کمربند جهانی زلزله و وجود نقاط جمعیتی متراکم و پراکنش جغرافیایی جمعیت در عوارضی حادثه‌خیز، ایران را به کشوری شدیداً آسیب‌پذیر در برابر زلزله تبدیل نموده است. ساخت‌وسازهای بی‌رویه شهری، مهاجرت روستائیان به شهرها، فرسایش خاک، چرای بی‌رویه دام در مراتع نقاط روستایی، فقدان امکانات، زیرساخت‌ها، تجهیزات و ابزارهای لازم برای مقابله با انواع حوادث و سوانح مترقبه و غیرمترقبه، ضرورت توجه به مدیریت بحران را دوچندان کرده است.

حوادث و سوانح طبیعی، قابل پیش‌بینی بوده اما قابل پیشگیری نیستند؛ بر عکس، حوادث غیرطبیعی قابل پیش‌بینی نبوده اما قابل پیشگیری هستند. در صورت پیش‌بینی و پیشگیری

بحران‌ها مطمئناً زندگی برای بسیاری از انسان‌های در معرض این حوادث ایمن‌تر خواهد شد. پیش-بینی و پیشگیری از بحران یا به بیان دیگر مدیریت بحران، خود مستلزم داشتن دانش و شناخت کافی نسبت به مسئله می‌باشد. ایران در طول تاریخ به دلیل وجود ویژگی‌های جغرافیایی، اقتصادی، فرهنگی، طبیعی و سیاسی، همواره در معرض بحران‌های زیادی قرار گرفته است. با توجه به این امر، لزوم توجه به جایگاه مدیریت بحران در کشور از اهمیت والایی برخوردار است.

افزون بر دو سانحه عمده و ویرانگر زلزله و سیل، خشکسالی، آتش‌سوزی‌های وسیع، توفان، بیابان‌زایی، سرمازدگی، انحرافات کشاورزی و انواع بحران‌های غیرطبیعی نیز در مناطق شهری و روستایی کشور حادث می‌شود، که ضمن ایجاد خلل در زندگی شهروندان و روستائیان، روند برنامه‌ریزی و تحقق برنامه‌های توسعه (دچار) سندی و مشکل می‌نماید. از این‌رو ضروری است دولت و سازمان‌های منطقه-ای و محلی برای پیشگیری از بروز و گسترش دامنه این حوادث تمهیداتی ببینند.

مجموعه حاضر دربرگیرنده مطالبی است که به اصول، مبانی و روش‌های مدیریت بحران می‌پردازد و مدیران، کارشناسان و دانشجویان را با آن آشنا می‌کند. آنها با شناخت این مباحث، جایگاه خود را در مجموعه مدیریت سوانح شناخته و در کاستن اثرات، پیام‌ها و زیان ناشی از حوادث نقش مؤثری ایفا می‌نمایند. به‌کارگیری دانش، آگاهی و رهنمودهای ارائه شده در این متن آموزشی، این توانمندی را ایجاد می‌کند تا به شیوه علمی، کارآمد و پویا در مواجهه با سوانح طبیعی و غیرطبیعی و همگام با مدیریت فرادست وظایف مدیریتی و هدایتی و دانشی خود را انجام دهند. لازم به ذکر است که سوانح طبیعی و انسان‌ساخت از چنان گستردگی برخوردار است که بررسی و تحلیل همه آنها در این نوشتار میسر نمی‌باشد. به امید آنکه مفید واقع شود. انشا...